

ŽODYNININKAS ANTANAS LELYS

Panevėžyje, Senamiesčio kapinėse yra kuklus paminklas Antanui Leliui (1873 11 04—1960 02 17). Paminklas paprastas ir kuklus, kaip ir to žmogaus gyvenimas.

A. Lelys gimė Panevėžio raj. Skaistgirių kaime. Gimtoji sodyba buvo nugriauta dar prieš II pasaulinį karą.

Baigęs Pušaloto pradinę mokyklą, A. Lelys išvyko mokytis į Mintaują (Jelgavą). Mintaujoje gyveno broliai Kazys ir Juozas, turėję ryšių su knygnešiais. A. Lelys priklausė slaptai mokslievių „Kūdikėlio“ draugijai. Jai priklausė daugelis to meto Mintaujos lietuvių gimnazistų. 1894 metais A. Lelys išvyko į JAV. Teko jam dirbti įvairų fizinį darbą. Bet, kaip gerai mokantis lietuvių kalbą, jis greitai gavo darbo redakcijoje. Ilgiausiai išdirbo „Naujienu“ redakcijoje. 1905—1908 m. buvo išvykęs į Šveicariją. Studijavo Berno universitete ir dalyvavo lietuvių visuomeninėje veikloje. Po studijų grįžo į JAV. Toliau dirbo redakcijose, dalyvavo JAV lietuvių visuomeniniame darbe.

Mokėdamas kelias kalbas, A. Lelys galėjo versti laikraščiams. Jis pirmasis į anglų kalbą išvertė „Tautišką giesmę“. Į lietuvių kalbą išvertė keletą grožinių kūrinių. Didžiausias jo nuopelnas lietuvių kultūrai — žodynininko darbai. Jis parengė lietuvių—anglų (1908), anglų—lietuvių (1905), lenkų—lietuvių (1912) žodynus. Visų žodynų leidiniai buvo kelis kartus pakartoti. A. Lelio žodynai buvo vertinami ne tik Amerikos lietuvių, bet ir Lietuvoje.

1931 metais A. Lelys grįžo į Lietuvą. Kartu su Guigomis apsigyveno Šapeliuose (Vilkaviškio raj.). Pradėjo naujai rašyti lietuvių—anglų—lietuvių žodynus. Juos turėjo atiduoti 1940 m. liepos mėn. Deja, jo darbas tada niekam nebuvo reikalingas.

Per karą A. Lelys su Guigomis traukėsi į Vakarų. Kelionėje A. Lelij aplėšė ir jis nusprendė grįžti. Deja, Šapeliuose viskas buvo sudeginta. J. Balčikonis jį pakvietė į Vilnių. Pokario metu vienšiam senam žmogui Vilniuje gyventi buvo labai sunku. Nuo 1945 m. A. Lelys gyveno pas brolių Juozą Panevėžyje. Čia dirbo įvairiose įstaigose iki mirties. Laisvalaikiu rašė naują lietuvių—anglų—lietuvių žodyną, kurį apie 1950 m. pateikė leidyklai. Tais metais buvo „svarbesnės“ literatūros. Rankraštį taisė iki mirties. Po jo mirties visus rankraščius paėmė Lietuvių kalbos institutas.

A. Lelio atminimas iki šiol nėra tinkamai įamžintas. Jis nusiėmė didelės pagarbos.

